

נתערב שאכשר אחרת אחריות - ערבות - שותפות

מעגלי שיתוף אחריות נשמעו כמיניין זקנה זיל

על האחריות

"לא תלך רכיל בעמך לא תעמד על דם רעה אפי ה"

ויקרא י"ט, פסוק ט"ז

מה זה לא תעמוד על דם רעה?
מה ההבדל בין לא תעמוד על דם רעה ללא תכחיש?

חובת הצלה והושטת עזרה

א1. חובה על אדם להושיט עזרה לאדם הנמצא בנזק עיניו, עקב אירוע פתאומי, בסכנה חמורה ומיידית לחייו, לשלמות גופו או לבריאותו, כאשר לא-ידו להושיט את העזרה, מבלי להסתכן או לסכן את זולתו.
ב. המודיע לרשויות או המזעיק אדם אחר היכול להושיט את העזרה הנדרשת, יראוהו כמי שהושיט עזרה לענין חוק זה; בסעיף זה, "רשויות" - משטרת ישראל, מגן דוד אדום ושירות הכבאות.

חוק לא תעמוד על דם רעה, תשנ"ח-1998

כל היכול להציל ולא הציל עובר על "לא תעמד על דם רעה". וכן הרואה את חברו טובע בים, או לסטים באים עליו, או חיה רעה באה עליו - ויכול להצילו הוא בעצמו או שישכר אחרים להצילו ולא הציל. או ששמע מחשבים עליו רעה או טומנין לו פח ולא גלה און חברו והודיעו. וכל כיוצא בדברים אלו. העושה אותם עובר על לא תעמד על דם רעה:

הרמב"ם במשנה תורה, הלכות רוצח ושמירת נפש א', י"ד

במילה אחת - מקסימום שלוש מילים - מה החוקים שקראנו דורשים מאיתנו?

שאלה לסבב כתיחה:

מתי קרה לי שראיתי משהו לא בסדר ולא התערבתי? מה עצר אותי מלהתערב?
10:

מתי קרה לי שראיתי משהו לא בסדר וכן התערבתי? מה דחף אותי להתערב?

בערב יום העצמאות (אפריל 2026), נרצח ימנו בנימין זלקה ז"ל, בן 21, בזמן שעבד כמנהל משמרת בפצרייה. הרצח אירע לאחר שימנו התערב במתרחש וביקש בנימוס מחבורת נערים להפסיק להתיז ספריי שלג בתוך המקום. ימנו בעצם בחר לפעול, להתערב, להעיר ולא להתעלם. בתגובה, הוא הותקף באכזריות על ידי המון נערים שדקרו והכו אותו שוב ושוב. בתוך האלימות הקשה, בלט צעיר אחד שניסה בגופו להרחיק את התוקפים ולהגן על בנימין-ימנו.

יבמתיקם שאין אנשים השלמה אהיה איש

לדין:

החוק האזרחי בחלק העליון של הדרך (על חובת ההצלה) כוונת אדם מהושטת עזרה אם הדבר כרוך בסיכון עצמי.

האם אני צריך חוק כדי להתערב ולעזור - או שמספיק לי המצפון?

לפעמים החוק והמצפון לא מספיקים כדי לפעול ולהגיב. בעיקר כשאנחנו חוששים שלהתערבות שלנו יהיה מחיר. מה ניתן לאדם כוח לפעול ולהתערב גם כשיש סיכון או מחיר?

עָרַב או לא מְתַעַרְב?

שָׁנִים שֶׁהָיוּ מְתַלְכִין בְּדֶרֶךְ וּבְיַד אֶחָד מֵהֶן קִיתוּן שֶׁל מַיִם.
אִם שׁוֹתִין שְׁנֵיהֶם – מֵתִים.
וְאִם שׁוֹתֵה אֶחָד מֵהֶן – מְגִיעַ לְיָשׁוּב.
דָּרַשׁ בֶּן פֶּטוּרָא: מוֹטָב שְׁיִשְׁתּוּ שְׁנֵיהֶם וְיָמוּתוּ, וְאֵל יִרְאֶה אֶחָד מֵהֶם בְּמִיתָתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ.
עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא וְלִימַד: "וְחֵי אֶחֶיד עֲמֹד", חֲנִיף קוֹדְמִים לְחַיֵי חֲבִירָה.
סוגייה מהתלמוד, מסכת בבא מציעא ס"ב ע"א

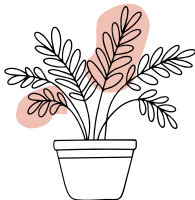
לדין:

מה ההבדל בין עמדת בן פטורא לעמדת רבי עקיבא?
עם מי מהם אני מזדהה יותר?
האם יש גבול לערבות הדדית?
האם תמיד נכון "להתערב עד הסוף"?
איך יכול להיות שדווקא רבי עקיבא שזיהה וסימן את הציווי "ואהבת לרעך כמוך"
ככלל גדול בתורה פוסק וטוען "חייך קודמים לחי חברך"?
האם זה סותר או מסתדר?

"בחשכה המוקדמת של שבת אחר הצהריים בחודש אוקטובר, משחקים ילדי השכונה מחבואים...
האם גם בשכונה שלכם היה ילד שתמיד התחבא כ"כ טוב עד שאף אחד לא הצליח למצוא אותו? בשכונה שלנו
היה. אחרי זמן מה היינו מתייאשים ממנו והולכים, משאירים אותו במקום מחבואו.
עד מהרה הוא היה מופיע, כועס משום שלא הצלחנו לחפש אותו ואנחנו היינו מתרגזים בחזרה משום שהוא לא
שיחק לפי החוקים. יש להתחבא ויש למצוא, היינו אומרים. והוא היה אומר שזה מחבואים, ואם מתייאשים זה לא
נקרא, וכולנו היינו צורחים מי קובע את הכללים ולמי בכלל אכפת ואיך לא נשחק איתו יותר אם הוא לא יתחבא
לפי החוקים ומי צריך אותו בכלל, ודברים כאלה. מחבואים בצרות. אבל כאילו כלום, בפעם הבאה הוא שוב היה
מתחבא יותר מדי טוב...כשאני כותב שורות אלה, מתנהל בשכונה משחק מחבואים, וילד אחד שוכב מתחת
לערמת עלים ממש מתחת לחלון שלי. הוא נמצא שם כבר הרבה זמן, ואת כל השאר כבר מצאו והם עומדים
להשאיר אותו שם. שקלתי את האפשרות לצאת ולגלות להם איפה הוא מתחבא, וחשבתי להבעיר אש בעלים כדי
שהוא יהיה חייב לצאת. בסופו של דבר צרתי מהחלון "צא מהמחבוא, ילד! הפחדתי אותו כ"כ שהוא רץ הביתה
בוכה להגיד אותי לאמא שלו. לפעמים ממש קשה לדעת איך לעזור"
כל מה שאני צריך לדעת כבר למדתי בגן" / רוברט פולגום

לדין:

האם ההתערבות עזרה או כגעה?
האם יש לנו שיטה להבין מתי נכון להתערב ומתי כחות?

אז מה עושים!?

"הלב נשבר לנוכח הרצח המזעזע של ימנו בנימין זלקה ז"ל, בחור צעיר שעמל ביומיום לפרנסתו בפיצרייה וביקש לשמור על כבוד המקום ולקוחותיו. בלתי נתפס כיצד נלקחים חיים. המקרה בחקירה ואני סומכת על המשטרה שתעשה את המיטב והמרב להגיע לחקר המקרה במהירות. האחריות למנוע את המקרה הבא היא גם עלינו, החברה וההורים, וגם על גופי האכיפה. אני מחבקת את משפחתו ואוהביו של ימנו. כל יום, אבל ודאי בימים אלו, חייבים להבין ולחנך שרק ערבות הדדית, כבוד וסובלנות יבטיחו לנו עתיד בטוח וטוב יותר".

מיכל הרצוג, רעיית נשיא המדינה, התייחסה לרצח המחריד של ימנו זלקה ז"ל

אל מול שתיקת הטבע אני פועל, במרחבי אדישות אין קץ אני ממציא משמעות. אינני צופה דומם, אני מתערב, ואומר שדבר זה ודבר אחר רעים הם. ומה שחשוב זה - למשוך עצמך מעלה בשערותיך. ואני פועל לשנותם ולשפרם, להפוך את קרביך - את הפנים אל החוץ ולראות עולם ומלואו בעיניים רעננות. מתוך המחזה "מארה/סאד" (Marat/Sade) מאת המחזאי היהודי-גרמני **פטר וייס**. זהו מונולוג מפורסם של הדמות ז'אן-פול מארה, המבטא דרישה למעורבות חברתית, התנגדות לאדישות והרצון לשנות את המציאות באמצעות פעולה אנושית יזומה.

לדין:

"אינני צופה דומם, אני מתערב..."
איך מתואר האדם בקטע של פטר וייס?
איזה אדם אני רוצה להיות?
מה נותן אומץ לפעול?

ההיפוך מאהבה אינו שנאה, הוא אדישות.
ההפוך מיופי אינו כיעור, הוא אדישות.
ההפוך מאמונה אינו כפירה, הוא אדישות.
ההפוך מחיים אינו מוות, אלא אדישות בין החיים למוות.

אלי ויזל, חתן פרס נובל לשלום, נולד ברומניה ב-1982 למשפחה חרדית. אלי היה ניצול שואה שזכה בפרס על פעילותו למען זכויות אדם לאחר שפעל להנצחת זכר השואה ולמינעת גזענות, שנאה ומעשי רצח נוספים בכל רחבי העולם.

ערבות הדדית מתחילה ברגעים קטנים מתערבים שאפשר!?

הצעה לסבב סיכום:

מילה שאני לוקח/ת מהמכגש והלימוד המשותף.

או:

איפה יש לי אפשרות לתקן ולהשפיע ביום שלי, במעגלים הקרובים
כבר בזמן הקרוב?

הוא היה האדם הכי מתקן והכי צדין שיש, לטעמי חייך והיה אדם אכזאב. הוא תמיד נתן אגנליים מהאוכף שלו ומכאן מה שהיה לו, ובכל פעם שהיה יוצא להפסקה הוא היה מציע אחרים מהמיל והלטייה שקנה אצמו. איבדנו אדם יקר ביותר.

דוד חבר קרוב של ימנו

אדם מדהים עם לב זהב, מצחיק להאניחיה שלו מדבקת. הוא היה חיובי, היה לו אכפת מאוד מהעסק. הטישה שלו הוא לא רב עם בן אדם בחיים עם אהב היית מנסה לא היית מציח.

נועם חבר שעבד כשלוש שנים עם ימנו ושומר על קשר גם כשהפסיקו לעבוד יחד

לא היה בן אדם כמו בנימין. תמיד אדם וצוחק לא היה אפשרי ארוב איי, הייתה לו סבלנות עד אין קץ. ימנו דאג אכזאב כאילו שהיו האחים הקטנים שלו. הוא היה כמו אח גדול בלבי, וזה היה זכור אהבתי אותו.

גיא, חברה שעבודה עם ימנו במשך שנתיים וחצי

בנימין ימנו זלקה ז"ל

הקינה 'בורא עד אנה' נאמרת בקהילות צפון אפריקה בסוף קובץ הקינות של תשעה באב, לפני ערבית. המחבר מקונן על מר גורלה של היונה המסמלת את עם ישראל, ומייחל לכך שהיא תשוב לעוף ותזכה לנחמה מהקב"ה. נקדיש את הקינה לעילוי נשמת ימנו בנימין זלקה.

בורא עד אנה

בורא עד אנה יונתך במצודה
יתוך פח המוקש בעניה ומרודה
ובלי בניה יונשבת גלמדה
צונקת אבי

נעה גם נדה מקנה היונה
ולקרח וחרב יום ולילה חונה
היא מתחרדת מקרב היונה
משני לביא

יה עת עזבת אותה ביד טורח
אכל הצואר ומלה הערר
עברו הנשנים גם קיץ גם חרר
אנשא על אויבי

כי יתן אליה אבר פנשרים
לעוף בגבעות ולדלג בבהרים
לבוא עם דודה אל יתוך החדרים
אז אנשכח עצבי

ינעצים עליה עצות היא אנושה
זרים אכזרים שמוה חלושה
בעל כבוד בקרפה ובנושה
גדול מכאובי

יחם על לבה אל נשוכן במרומים
דבר נחמה על לב העגומים
קבא נדחים פזורים בעמים
וגואל תביא